

«Тасдиқ мекунам»

Проректор оид ба илм ва наشرияи
МДТ «ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни
Сино», д.и.т., профессор

Муҳаббатзода Ҷ.Қ.

с. 2023

ХУЛОСАИ

**МДТ «Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи
Абуалӣ ибни Сино»**

Диссертатсияи «Таъсири маводҳои фишорпасткунанда ба сохтори морфофункционалии меъдачаи чап ва вариабелнокии ритми дил дар беморони фишорбаландии шараёнии синни калонсол», дар кафедраи бемориҳои дарунии №3 МДТ «Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино» Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро шудааст.

Дар давраи тайёр намудани диссертатсия Ҳиммат Муҳаммад Ёсин докторанти PhD-и кафедраи бемориҳои дарунии №3 МДТ «Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино» буд (2016-2019), ҳамчун духтури кардиолог дар беморхонаи вилоятии ш. Мазори Шарифи Ҷумҳурии Ислонии Афғонистон кор мекунад.

Донишгоҳи тиббии ш. Балхро 21 марти соли 2001 аз руйи ихтисоси “Тиб”, дипломи №2420 ба итмом расонидааст.

Транскрипти академикӣ 29.01. соли 2021 №534 аз тарафи МДТ «Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино», аз рӯи ихтисоси 6D110100(17)-“Тиб”, (Бемориҳои дарунӣ) дода шуд.

Роҳбари илми: номзади илмҳои тиб, дотсенти кафедраи бемориҳои дарунии №3 МДТ «Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино» Ҳочиева Гулнора Бобоевна.

Мавзуъ ва роҳбари илмӣ соли 2018 (протоколи №7) аз 14.06.2018с дар Шурои олимони факултетавай тасдиқ карда шудааст.

Аз руи чамъбасти муҳокимаҳо, хулоса қабул гардид:

Муҳимияти мавзуи таҳқиқот. Дар замони муосир фишорбаландии шараёни (ФШ) ҳамчун бемории паҳншудаи ғайрисироятӣ буда, дар 25,0-40,0% аҳолии калонсол ташхис мешавад. Таъсири ФШ ба фавт аз аз бемориҳои дилу-рагӣ (БДР) хеле зиёд аст: давомнокии ҳаёт дар мардони гирифтори ФШ дошта 8-10 сол кам буда, дар занон бошад 5-6 сол кам аст [Бова А.А., ва диг., 2019].

Пешгӯии хусусии беморон бо фишори артериявии баланд аз зинаи касолати узвҳои нишон, яъне миокарди меъдачаи чап (МЧ), вобастагӣ дорад. ГМЧ дар беморони ФШ ин нишонаи барвақти касолати дил буда, омили пайдоиши оризаҳои дилу рагиро хеле зиёд намуда, инчунин фавт низ 1,5 маротиба зиёд мешавад. Дигаргуниҳои морфофункционалии вобаста аз синну сол, яке аз сабабҳои пешгӯии бадсифати бемории асосӣ дар шахсони калонсол шуда метавонанд [Букатов В.В., 2022].

Гузаронидани ташхиси сабти барқии дил (СБД) ва ЭхоКГ хусусан дар беморони гирифтори ФШ синни калонсол хеле саривақт буда, барои аниқ намудани нақшаи табобат ва пешгирии хатари пайдоиши оризаҳо, хуб аст [Борель А.О., ва диг., 2021].

Дар басомади пайдоиши ГМЧ фарқияти синнусолӣ ва ҷинсӣ аниқ гардидаанд. Аз рӯи ташхиси Фремингемӣ ГМЧ дар 16,0% мардон ва 19,0% занон то синни 70 солагӣ воমেҳӯрад, дар синну соли аз 70 сола боло – 33,0% ва 49,0% ташкил намудаанд [Ускова Н.И. 2012; Хадарсев А.А., ва диг., 2017].

Пешгуии бадсифат дар беморони ФШ-и гипертрофияи консентрикӣ дошта, дида мешавад. Сатҳи ангиотензини II бо массаи миокард коррелятсия дорад, ҷӣ қадаре, ки тезтар ГМЧ, атеросклероз, фиброз ба вучуд ояд, он зиёд аст [Чазова И.Е., ва диг., 2019].

Рушди ГМЧ аз 7-9 маротиба зиёд ба омили анҷоми ғавтӣ оварда мерасонад [Остроумова О.Д., 2017].

Дисфунксияи вегетативӣ, яъне бартариҳои ғавтияти симпатикӣ бар парасимпатикӣ, предиктори мустақили пайдоиши аритмияҳои ба ҳаёт хатарнок ва инчунин ғавти нобаҳангом мешавад [Бойсов С.А., 2009; Баланова Ю.А., 2020; Barochiner J., 2021]. Ҳоло миқдори зиёди нишондодҳо ҷамъ шудаанд, ки аз ҳамбастагии зичи байни вариабелноки ритми дил (ВРД) ва омили пайдоиши аритмияҳои меъдаҷавии ба ҳаёт хатарнок, шаҳодат медиҳад. Паст шудани ВРД-ро бо ғавлноқшавии симпатикӣ, гипертрофияи миокард, ремоделии ғаштани ковокиҳои дил ва пайдоиши норасоии дилӣ вобаста мекунад [Похачевский Н.С. 2010; Алиева А.М., ва диг., 2013].

Мутобиқи тадқиқотҳои гузаронидаи ташкилоти умумиҷаҳонии тандурустӣ (ТУТ), омилҳои метеорологӣ ҳамчун омилҳои хатарноки беруна, ки бо сарбории ҷамаи системаҳои организми инсон ва инчунин ба равиш ва натиҷаи бемориҳои гуногун, аз он ҷумла ба БДР таъсири манфӣ мерасонад. Дар соли 1999 директори генералии ТУТ Г.Х. Брундланд гуфта буд, ки таъсири вайроншавии боду ҳаво ба инсон дар ҷои аввал бояд истад. Дигаргуншавии иқлим ва боду ҳаво ин на танҳо проблемаи имрӯза аст, балки проблемаи оянда низ мебошад [Смирнова М.Д., ва диг., 2017].

Ду даҳсолаи охир ҳамбастагиҳои зич байни системаи асаби нашвӣ ва ғавт аз БДР, инчунин марги ногаҳонӣ, дида мешавад. Вариабелнокии ритми дил яке аз нишондоди хеле муҳими системаи асаби нашвӣ буда, дар бораи ҳолатҳои физиологӣ, патофизиологӣ инчунин баҳодиҳии пайдоиши хатар огоҳӣ медиҳад [Ғолиббет В.Е. ва диг., 2016].

Усули ташхисӣ, ки дар асоси омузиши ВРД бо ёрии кардиоинтервалография коркард шудааст, ки гузаронидани баҳодиҳии ҳолати ғайриинвазивии мубодилаи электролитӣ ва муайянкунии камчинии магний, калий, натрий ва калсий тамоили барвақтаинаро ошкор мекунад [Бунова С.С., 2007; Вижегина А.М., ва диг., 2015].

Бозёфти вайроншавии манбаи адаптатсионии ба тартибандозии нашвии дил бо ёрии хусусиятҳои динамикии ВРД, имкони тақсим намудани беморони ФШ бо табобати комилан номувофиқ гузаронида, ба қадри имкон аст. Пастшавии ВРД дар беморони ФШ зиёдшавии омили оризаҳои дилу рагиро ҳамроҳӣ намуда, зарурати истифодабарии доруворӣ барои баландкунии фаъолияти системаи асаби симпатикӣ ба вуқӯъ меорад. Дар як қатор ташхисҳо дигаргуншавии параметрҳои он дар зери таъсири маводҳои дорувории ҳархела барои баҳодиҳии истифодабарии онҳо барои коррелятсияи ҳолати ВРД омӯхта шудааст [Громова О.А., 2016; Никифоров С.С., 2018; Логаткина А.В., 2020].

Солҳои охир дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ташхисҳои предикторҳои вайроншавии устувории регулятсияи экстракардиалии ритми дил ва фаъти ногаҳонӣ дар беморони сактаи дил [Олимов Н.Х., 2015], хусусиятҳои зоҳиршавии клинико-динамикӣ ва ВРД дар ФШ систоликии маҳдудшуда бо вайроншавии аффеक्टивӣ [Ҳамидов Н.Х., 2013], вариабелнокии ритм дар беморон бо норасогии дилии музмин гузаронида шудаанд [Умарова С.А., 2014].

Саҳми шахсии довталаб дар гузаронидани таҳқиқот

Муаллиф боздиди адабиёт дар мавзӯи ташхиси диссертатсионӣ, ҷамъ намудан ва ба система даровардани маводҳои аввалия, натиҷаҳои бадаст омада, ташкили дизайни кор, ба шакли муайян даровардани нишон ва масъалаҳои таҳқиқот, шахсан гузаронидани ташхиси клиникии беморон, гузаронидани ислоҳоти омории дастовардҳо, аз назаргузаронии беморон, гузаронидани табобатро шахсан иҷро намудааст. Аз тарафи диссертант шахсан боздиди 180 нафар беморони ФШ шахсони калонсол дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Исломии Афғонистон гузаронида шудааст. Баҳодиҳии нишондодҳои хун якҷоя бо духтурони лабораторияи биохимиявии маркази бемориҳои дили ш. Душанбе ва беморхонаи вилоятии ш. Мазори Шариф, ташхисҳои инструменталӣ дар шӯъбаи

ташхиси функционалии маркази беморихои дили ш. Душанбе ва беморхонаи вилоятии ш. Мазори Шариф гузаронида шудааст.

Натиҷаҳои таҳқиқотҳо мунтазам ва ҷамъбаст карда шудаанд. Аз рӯйи маводи диссертатсия шахсан худи муаллиф мақолаҳо, гузоришҳо, пешниҳоди навоарӣ ва баромадҳо омода ва нашр намудааст.

Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои ба дастода, хулосаҳо ва тавсияҳои амалии диссертатсия

Эътимоднокии маълумотҳои ба дастодаи кори диссертатсионии дида баромадшуда бо мақсад ва масъалаҳои аниқ, бо усулҳои комплекси ташхис, ҳаҷми кофии маводи таҳқиқот (180 нафар беморони фишорбаландии шараёни I ва II дараҷа дар синни аз 60 то 74 сола шомил карда шуданд, ки тахти табобат 90 бемор дар шӯъбаи фишорбаландии артериалии Маркази Ҷумҳуриявии клиникии кардиологияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 90 бемор дар беморхонаи вилоятии шаҳри Мазори Шарифи Ҷумҳурии Ислонии Афғонистон қарор доштанд), коркарди омории натиҷаҳои таҳқиқот, истифодаи адабиёти илмии ҳозира ва усулҳои ташхиси муосир, нашрияҳо, муайян шудааст.

Хулосаҳо ва тавсияҳо дар заминаи таҳқиқоти илмӣ бунёд шудаанд.

Беморон 3 гуруҳи маводҳои гипотензивиро қабул намудаанд: β -адреноблокаторҳо (бисопролол), антагонисти калтсий дигидропиридин (амлодипин), ингибитори АПФ (лизиноприл).

Дараҷаи гипертрофияи меъдачаи чап бо усулҳои СБД, ЭхоКГ, R-графияи узвҳои қафаси сина омукта шудааст, ки дар гуруҳи II ташхисӣ (ҚИА) назар ба гуруҳи I (ҚТ) зиёдтар вомехӯранд, ки ин аз пайдоиши оризаҳои барвақтаина ва равиши вазнини беморӣ хабар медиҳад.

Ба ҳамаи беморон ташхиси сохтори морфофункционалии миокарди МЧ ва вариабелнокии кори дил бо ёрии аппарати “Варикард-” пеш ва баъд аз табобати 8-ҳафтаина ва 16-ҳафтаинаи курси табобати доругӣ, гузаронида шудааст.

Ба ҳар як бемор картаи клиникии шахсӣ пур карда шуда буд, ки нишондодҳои клиникӣ ва инструменталӣ, ташхисҳои лабораторӣ, равиши беморӣ, параметрҳои функционалии дил, нишондодҳои вариабелнокии ритми дил бо назардошти истифодаи гуруҳҳои маводҳои гипотензивиро дар бар дошт.

Натиҷаҳои бадастомадаи илмӣ, хулосаҳо, тавсияҳои амалии пешниҳодшудаи кори диссертатсионии Ҳиммат Муҳаммад Ёсин эътимодноқ буда, натиҷаҳои ташхисҳои гузаронидашуда бо мақсад ва масъалаҳо мувофиқат мекунанд.

Коркарди оморӣ мувофиқи талаботҳои муосир оиди анализи натиҷаҳои илмӣ, гузаронида шудааст.

Аҳамияти илмӣ таҳқиқот, ки аз тарафи муаллиф пешниҳод шудааст

Аҳамияти илмӣ кори диссертатсионии Ҳиммат Муҳаммад Ёсин бе шубҳа мебошад. Муаллиф тавонист, ки якунин маротиба коркарди клиникии калонро бо истифодаи усулҳои муосир, баландмаълумоти ташхис барои омӯхтани хусусиятҳои равиши клиникии фишорбаландии шараёнии шахсони калонсол бо дигаргуншавии параметрҳои функционалӣ, вариабелнокии ритми дил ва баҳодиҳии таъбабат бо ёрии се гуруҳи маводҳои гипотензивӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Ислонии Афғонистон, гузаронад.

Натиҷаҳои таҳқиқот аз зарур будани ташхиси барвақти омилҳои хатарнок, оризаҳои ФШ, бемориҳои коморбидӣ гувоҳӣ медиҳанд. Пешгӯии имконияти пайдоиши омили норасогии дилӣ дар беморони ташхисшуда гузаронида шудааст.

Нақши таъсири маводҳои дорувории таиншуда ба ВРД барои гузаронидани таъбати гипотензивии тафриқавӣ дар беморони калонсоли гирифтори ФШ бо назардошти пешгирии аритмияҳои ба ҳаёт хатарнок ва ғавти беаҳал исбот карда шудааст.

Таҳқиқоти баргузоршуда имконият дод, ки ба таври муфассал омехтани омилҳои хатар, таъсири иқлими гарм, равиши бемории ФШ шахсони калонсоли ду мамлакат дар муқоиса баҳогузорӣ карда шавад. Бори нахуст басомади пайдошавии оризаҳо, бемориҳои коморбидии паҳншуда ва пешгуии номусоиддошта ҳамчун диабети қанд, баландшавии системаи лахтабандии хун, стресси психологӣ, ки бо механизмҳои пайдоиши фишорбаландии шараёни зич алоқаманд ҳастанд ва ба равиши беморӣ таъсири манфӣ мерасонанд, дар муқоисаи ду мамлакат дар беморони гирифтори фишорбаландии шараёни ба таври муфассал омехта шуд.

Хусусиятҳои ремоделии миокарди МЧ дил дар беморони ФШ шахсони калонсол бо табобати гуруҳҳои гуногуни маводҳои гипотензивӣ дар шароитҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Исломии Афғонистон омехта шудаанд. Вайроншавии геометрияи меъдачаи чап ба намуди концентрикӣ дар 53,0%, намуди эксцентрикӣ зиёда аз 42,0% бемор аниқ карда шуд, ки ин нишондодҳо дар муқоиса бо гуруҳи I зиёд аст.

Бори аввал таҳлили ВРД пеш ва баъд аз гузаронидани табобати гипотензивӣ ва таъсири он ба статуси вегетативии беморони фишорбаландии шараёни гузаронида шуд. Пас аз истифодаи маводи гипотензивии амлодипин дар спектри танзими нейрогуморалии беморони калонсоли ФШ-и гуруҳи II таносуби баландтари ларзишҳои басомади баланд мушоҳида мешавад. Тавозуни симпатикӣ парасимпатикӣ ба таври назаррас ба суи бартарияти нисбии ҷузъҳои пастбасомад тағйир ёфт, ки омили номусоид мебошад. Бисопролол дар охири курси табобат ба ВРД таъсири мусбат расонид. ТР то 10,1% баланд гардида, таъсири индекси вагосимпатикӣ аз ҳисоби баландшавии фаъолнокии системаи парасимпатикӣ то 8,9% ва пастшавии қисми симпатикии системаи асаби нашвӣ то 10,7% паст гардид. Пас аз табобати чорҳафтаина бо лизиноприл зиёдшавии HF ва пастшавии LF/HF дар гуруҳи I то $1,25 \pm 0,24$, дар гуруҳи

II то $1,3 \pm 0,23$ ба назар мерасад, ки ба рафти табобат аҳамияти хеле хуб мерасонад.

Арҷгузори натиҷаҳои диссертатсия барои илм ва амалия, роҳҳои имконияти татбиқи онҳо

Натиҷаҳои таҳқиқот аз зарур будани ташҳиси барвақти омилҳои хатарнок, оризаҳои фишорбаландии шараёни, бемориҳои коморбидӣ гувоҳӣ медиҳанд. Пешгӯии имконияти пайдоиши омили норасогии дилӣ дар беморони ташҳисшуда гузаронида шудааст.

Нақши таъсири маводҳои дорувории таиншуда ба вариабелнокии ритми дил барои гузаронидани табобати гипотензивии тафриқавӣ дар беморони калонсоли гирифтори фишорбаландии шараёни бо назардошти пешгирии аритмияҳои ба ҳаёт хатарнок ва ғавти беаҳал исбот карда шудааст.

Нуқтаҳои ҷимояшавандаи диссертатсия барои илм ва таҷриба, роҳҳои татбиқи онҳо

Нуқтаи ҷимояшавандаи кори диссертатсионии Ҳиммат Муҳаммад Ёсин бозёфти фарқияти омилҳои хатарнок, равиши бемории ФШ шахсони калонсол дар муқоисаи ду мамлакат бо аниқ намудани предикторҳои мустақили пайдоиши ФШ аст.

Муҳим будани ташҳиси морфофункционалии дил дар беморони ФШ дар пешгӯии имконияти пайдоиши омили норасогии дилӣ аниқ шудааст. Ошкор намудани ташҳиси таъсири маводҳои дорувории таиншуда бо ВРД барои гузаронидани табобати гипотензивии тафриқавӣ дар беморони калонсоли гирифтори ФШ бо назардошти пешгирии оризаҳо муҳим аст ва сари вақт гузаронидани чорабиниҳои профилактикӣ чиҳати пешгирӣ намудани оризаҳо бамаврид аст.

Интишори натиҷаҳои диссертатсия. Дар доираи мавзӯҳои рисола 15 таълифоти илмӣ нашр шудааст, ки аз ҷумлаи онҳо **4** мақола дар

журналҳои тақризшавандаи тавсиянамудаи КОА-и назди Президенти ҶТ ва 2 пешниҳоди навоарӣ ба чоп расидааст.

1. Химмат М.Ё. Хусусиятҳои равиши клиникии бемории ишемикии дил дар шароити иқлими гарм / М.Ё. Химмат, Г.Б. Ҳоҷиева, К.З. Уроқов ва диг. // «Современная диагностика, лечение и профилактика заболеваний внутренних органов». Сборник научных трудов каф. внут. бол. №3 (посв. 75-летию ТГМУ им. Абуали ибни Сино), Душанбе-2015г. С.21-24
2. Химмат М.Ё. Вариабельность ритма сердца у больных гипертонической болезнью пожилого возраста / М.Ё. Химмат, К.З. Ураков, Н. Бохирова // Мат. XIII науч. прак. конф. мол. уч. и студентов с межд. уч. посвященной “Году развития туризма и народных ремесл”. Медицинская наука: Новые возможности. Душанбе-2018. стр. 99
3. Химмат М.Ё. Структурные особенности миокарда левого желудочка у больных гипертонической болезнью пожилого возраста / М.Ё. Химмат, К.З. Ураков, М. Махмадов // Мат. XIII науч. прак. конф. мол. уч. и студентов с межд. уч. посвященной “Году развития туризма и народных ремесл”. Медицинская наука: Новые возможности. Душанбе-2018. стр. 100
4. Химмат М.Ё. Вегетативная нервная система в регуляции variability сердечного ритма у больных гипертонической болезнью пожилого возраста / М.Ё. Химмат, Г.Б. Ходжиева, К.З. Ураков // Труды Региональной Конференции “Инновация и актуальные вопросы неврологии” и I-го съезда неврологов Республики Таджикистан Душанбе-2018. стр. 333-339
5. Химмат М.Ё. Распространенность тревоги и депрессии у больных гипертонической болезнью пожилого возраста в сравнительном аспекте / М.Ё. Химмат, Г.Б. Ходжиева, К.З. Ураков // Вестник Академии медицинских наук Таджикистана Душанбе-2018. стр. 94-97
6. Химмат М.Ё. Циркадные колебания артериального давления у больных артериальной гипертензией на фоне амлодипина / М.Ё. Химмат, Г.Б. Ходжиева, К.З. Ураков // Материалы конгресса кардиологов и терапевтов стран Азии и содружества независимых государств “Актуальные проблемы сердечно-сосудистых и соматических заболеваний”. Душанбе-2019, с. 430-431
7. Химмат М.Ё. Влияние бисопролола на variability ритма сердца у больных артериальной гипертензией пожилого возраста / М.Ё. Химмат, Г.Б. Ходжиева, К.З. Ураков // Материалы конгресса кардиологов и терапевтов стран Азии и содружества независимых

государств “Актуальные проблемы сердечно-сосудистых и соматических заболеваний”. Душанбе-2019, с.437

8. Химмат М.Ё. Вайроншавии иқлим ва бемориҳои дилу рағҳо / М.Ё. Химмат, Г.Б. Ходжиева, К.З. Ураков // Ж “Авҷи Зухал”, Душанбе-2019, №1 с. 147-154
9. Химмат М.Ё. Сравнительная характеристика артериального давления у больных гипертонической болезнью пожилого возраста / М.Ё. Химмат, Г.Б. Ходжиева, К.З. Ураков // Сборник тезисов науч.-прак. конф. с межд. участ. “Актуальные вопросы социально-значимых заболеваний”, Узбекистан, г. Бухара-2019, с. 161-162
10. Химмат М.Ё. Таъхиси муқоисавии гипертрофии меъдаҷаи чапи дил бо ёрии усулҳои маъмул дар беморони фишорбаландии шараёнии шахсони пиронсол / М.Ё. Химмат, Г.Б. Ходжиева, К.З. Ураков // Ж “Авҷи Зухал”, Душанбе-2020, №3 с. 55-59
11. Химмат М.Ё. Хосиятҳои умумии клиникӣ ва омилҳои хатарноки фишорбаландии шараёнии шахсони калонсол дар қиёс / М.Ё. Химмат, Г.Б. Ходжиева, К.З. Ураков // Ж “Авҷи Зухал”, Душанбе-2020, №4 с. 17-23
12. Химмат М.Ё. Таъсири “Лизиноприл” ба параметрҳои морфофункционалии дил дар беморони дорои фишорбаландии шараёнии калонсол / М.Ё. Химмат // Ж “Авҷи Зухал”, Душанбе-2022, №1 с. 42-46
13. Химмат М.Ё. Нишондодҳои морфофункционалӣ ва спектралӣ пас аз табобат дар фишорбаландии шараёний / М.Ё. Химмат, Г.Б. Ходжиева, К.З. Ураков // 70-я юбилейная научно-прак. конф. с межд. уч. Современная медицина: традиции и инновации. Душанбе-2022, стр. 265-267

Пешниҳоди ратсионализаторӣ

1. Химмат М.Ё. Метод оценки и сравнения суточного профиля артериального давления у больных гипертонической болезнью пожилого возраста в условиях Республики Таджикистан и Исламской Республики Афганистан / М.Ё. Химмат, Г.Б. Ходжиева, К.З. Ураков // Рационализаторское предложение №3461/R-849 от 09 апреля 2022 года, Республика Таджикистан
2. Химмат М.Ё. Метод прогнозирования изменений variability ритма сердца у больных гипертонической болезнью / М.Ё. Химмат, Г.Б. Ходжиева, К.З. Ураков // Рационализаторское предложение №3468/R-856 от 09 апреля 2022 года, Республика Таджикистан

Таъйиди диссертатсия ва иттилоот оид ба истифодаи натиҷаҳои он.

Нуқтаҳои асосии аз рӯйи мавзӯи диссертатсия дар конференсияи 64-уми солонаи илмӣ-амалии МДТ “ДДТТ ба номи Абӯалӣ ибни Сино” “Ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии рушди илми тибби муосир” (Душанбе, 2016), дар конференсияи солонаи илмӣ-амалии олимони ҷавони МДТ “ДДТТ ба номи Абӯалӣ ибни Сино” “Соли ташаккулёбии туризм ва ҳунари мардумӣ” (Душанбе, 2018), дар конференсияи минтақавии “Инноватсия ва саволҳои интихобии неврология”-и съезди 1-уми неврологҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон (Душанбе, 2018), Паёми Академияи илмҳои тиббии Тоҷикистон (Душанбе, 2018), дар маҷаллаҳои конгресси кардиологҳо ва терапевтони мамлакатҳои Осиё ва давлатҳои муштаракулманофеъ” (Душанбе, 2019), дар Маҷаллаи “Авҷи Зухал” (Душанбе, №1, 2020 №3, 2020 №4) ва инчунин дар ҷаласаи кафедраи бемориҳои дарунӣ №3 МДТ “Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино” аз 30.01 соли 2021 протоколи №9 гузориш шудаанд.

Мутобиқати мундариҷаи диссертатсия ба касбият, тавсияи кор ба Ҷимоя:

Кори рисолаи номзадии Ҷиммат Муҳаммад Ёсин аз ҷиҳати аҳамиятноки, навоварии илмӣ, аҳамияти амалӣ ва эътимоднокии натиҷаҳои бадастоварда ба фасли 3-и талаботи бандҳои 3.1 “Аспектҳои гуногуни патогенези бемориҳои дарунӣ (клиникӣ, биохимиявӣ, функционалӣ)”; 3.3 “Нишонаҳои клиникии муосири бемориҳои дарунӣ, нақши онҳо дар ташҳис, тақмили ташҳиси бемориҳои дарунӣ бо истифодабарии усулҳои клиникӣ, лабораторӣ, функционалӣ ва дигар намуди усулҳо”; 3.4 “Тақмилсозии табобати бемориҳои дарунӣ дар асоси ташҳисҳои гузаронидашуда аз рӯйи этиология ва патогенез. Усулҳои табобати бемориҳои дарунӣ бо маҷаллаҳои доругии муосир”, «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ» мувофиқат мекунад. Аз тарафи Комиссияи олий -

аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021 № 267 тасдиқ шудааст, барои рисолаҳои номзадӣ пешниҳод гардида, аз муоинаи расмӣ ва ғайрирасмӣ докторанти Phd-и кафедраи бемориҳои дарунӣ №3 Ҳиммат Муҳаммад Ёсин дар шурои махсусгардонидашуда аз руи ихтисоси 14.01.04 – Бемориҳои дарунӣ гузашта, пас аз ислоҳ, пешниҳод ва эродҳо ба ҳимоя пешниҳод карда мешавад.

Ҳамин тариқ, кори рисолаи Ҳиммат Муҳаммад Ёсин дар мавзӯи: **«Таъсири маводҳои фишорпаस्तкунанда ба сохтори морфофункционалии меъдачаи чап ва вариабелнокии ритми дил дар беморони фишорбаландии шараёнии синни калонсол»**, ихтисоси 6D110104 – Бемориҳои дарунӣ, ки таҳти роҳбарии номзоди илмҳои тиб, дотсент Ҳочиева Г.Б. кори мукаммали илмӣ-ихтисоснок буда, дар он проблемаҳои муҳими илмӣ — равишҳои муосири ташхис ва табобати фишорбаландии шараёнии шахсони калонсол ҳал карда шудаанд, ки дар инкишофи ин соҳа саҳми арзанда мегузорад.

Аз руи муҳимият, дараҷанокии ташхиси гузаронидашуда, навоварии илмӣ ва аҳамияти он барои тандурустии амалӣ кори диссертатсионии Ҳиммат Муҳаммад Ёсин **«Таъсири маводҳои фишорпаस्तкунанда ба сохтори морфофункционалии меъдачаи чап ва вариабелнокии ритми дил дар беморони фишорбаландии шараёнии синни калонсол»** ба талаботҳои «Низомномаи намунавии Шуроҳои диссертатсионии»-и МДТ, ки аз тарафи Комиссияи аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо Қарори Ҳукумати ҶТ аз 30.06.2021 №267 тасдиқ шудааст, пурра мувофиқат мекунад. Диссертатсия барои ҳимояи дарёфти унвони илмии доктори фалсафа PhD - доктор аз руи ихтисоси 6D110104 – Бемориҳои дарунӣ тавсия дода мешавад.

Хулоса дар маҷлиси комиссияи проблемавии байникафедравии оид ба фанҳои терапевтии МДТ “ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино” қабул гардидааст.

Дар ҷаласа 19 нафар иштирок намуданд.

Натиҷаҳои овоздиҳӣ: “Тарафдор” – 18, “Бетараф” – нест, “Зид” – 1,
суратҷаласаи №19 аз 29 апрели соли 2023.

Раиси КМБК оид ба фанҳои терапевтии
МДТ «ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино»,
доктори илмҳои тиб, дотсент

 Саидов Ё.У.

Котиби илмӣ н.и.т.

 Каримова Г.Н.

Муқарризон:

Мудири кафедраи бемориҳои дарунии №1,
МДТ «ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино»,
д.и.т., дотсент

 Одинаев Ш.Ф.

Мудири кафедраи кардиология бо курси
фармакологияи клиникии “ДТБКСТ ҚТ”,
н.и.т., дотсент

 Нарзуллаева А.Р.

Имзои/подпись	Одинаев Ш.Ф.
	Саидов Ё.У.
	Каримова Г.Н.
ТАСДИҚ МЕНАМОЯМ/ЗАВЕРЯЮ	
САРДОРИ БАХШИ КАДРИИ ҒРК/	
/ НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА КАДРОВ УРК	
“29” 04	2023 г.